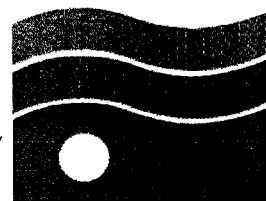

تاریخ نامه: ۱۴۰۲/۰۸/۰۳
شماره داخلی: ۱۴۰۲/۱۱۵/۲۴۴۶۹
تاریخ ثبت صادره: ۱۴۰۲/۰۸/۰۳
شماره ثبت صادره: ۱۴۰۲/۱۱۵/۱۶۸۳۴
پیوست:

وزارت نیرو

شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران

امام خمینی (ره): شرف و ارزش انسان ها در تبعیت از قانون است که همان تقواست.

جناب آقای دکتر سرایبان
مدیرکل محترم دفتر حقوقی وزارت نیرو

موضوع: تفاهم نامه ثبتی - موازین حقوقی و قانونی اخذ اسناد مالکیت برای اراضی بستر رودخانه ها

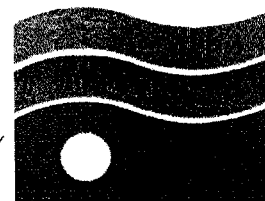
با سلام و احترام،

پیرو نامه شماره ۱۴۰۲/۱۱۵/۱۵۰۸۳ مورخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۵ و بازگشت به نامه شماره ۱۴۰۲/۳۶۱۵۱/۴۱۰ مورخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰ با موضوع تفاهم نامه ثبتی (منضم به نامه شماره ۵۱۷۰۰/۲۸۶ مورخ ۱۴۰۲/۰۶/۲۹ سرپرست حسابرس کل هیأت هفتم امور اقتصادی و زیربنایی دیوان محاسبات کشور و نامه شماره ۵۱/۱۲۲۵۳۴ مورخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۸ مدیرکل مدیریت اموال و دارایی های دولت - وزارت امور اقتصادی و دارایی)؛ مجدداً نظریه این دفتر درباره موازین حقوقی و قانونی اخذ اسناد مالکیت برای اراضی بستر رودخانه ها را به قرار ذیل به استحضار می رساند:

الف) استنادات قانونی

۱- مطابق اصل (۴۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛ دریاها، دریاچه ها، رودخانه ها و سایر آب های عمومی، جزو انفال و ثروت عمومی تلقی شده و در اختیار حکومت اسلامی است تا بر طبق مصالح عامه نسبت به آنها عمل نماید که تفصیل و ترتیب استفاده از آنها را قانون معین می کند. در این خصوص، قانونگذار با تصویب قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۱۳۶۱)؛ طبق ماده (۱) آن اشعار داشته است: «بر اساس اصل (۴۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، آب های دریاها و آب های جاری در رودها و انهار طبیعی و دره ها و هر مسیر طبیعی دیگر اعم از سطحی و زیرزمینی و سیلاب ها و فاضلاب ها و زه آب ها و دریاچه ها و مرداب ها و برکه های طبیعی و چشمه سارها و آب های معدنی و منابع آب های زیرزمینی از مشترکات بوده و در اختیار حکومت اسلامی است و طبق مصالح عامه از آنها بهره برداری می شود. مسئولیت حفظ و اجازه و نظارت بر بهره برداری از آنها به دولت محول می شود» و به موجب ماده (۲۱) همین قانون، به صراحت بیان داشته است «تخصیص و اجازه بهره برداری از منابع عمومی آب برای مصارف شرب، کشاورزی، صنعت و سایر موارد منحصراً با وزارت نیرو است».

۲- به استناد ماده (۲) قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۱۳۶۱) و تبصره های ذیل آن «ماده ۲- بستر انهار طبیعی و کانال های

وزارت نیرو

شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران

تاریخ نامه: ۱۴۰۲/۰۸/۰۳

شماره داخلی: ۱۴۰۲/۵۱۱۵/۲۴۴۶۹

تاریخ ثبت صادره: ۱۴۰۲/۰۸/۰۳

شماره ثبت صادره: ۱۴۰۲/۱۱۵/۱۶۸۳۴

پیوست:

عمومی و رودخانه ها اعم از اینکه آب دائم یا فصلی داشته باشند و مسیل ها و بستر مرداب ها و برکه های طبیعی در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران است و همچنین است اراضی ساحلی و اراضی مستحذته که در اثر پایین رفتن سطح آب دریاها و دریاچه ها و یا خشک شدن مرداب ها و باتلاق ها پدید آمده باشد در صورت عدم احیا قبل از تصویب قانون نحوه احیای اراضی در حکومت جمهوری اسلامی؛ «تبصره ۱- تعیین پهنای بستر و حریم آن در مورد هر رودخانه و نهر طبیعی و مسیل و مرداب و برکه طبیعی در هر محل با توجه به آمار هیدرولوژی رودخانه ها و انهار و داغاب در بستر طبیعی آنها بدون رعایت اثر ساختمان تأسیسات آبی با وزارت نیرو است؛ «تبصره ۲- حریم مخازن و تأسیسات آبی و همچنین کانال های عمومی آبرسانی و آبیاری و زهکشی اعم از سطحی و زیرزمینی به وسیله وزارت نیرو تعیین و پس از تصویب هیئت وزیران قطعیت پیدا خواهد کرد؛ «تبصره ۳- ایجاد هر نوع اعیانی و حفاری و دخل و تصرف در بستر رودخانه ها و انهار طبیعی و کانال های عمومی و مسیل ها و مرداب و برکه های طبیعی و همچنین در حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه ها اعم از طبیعی و یا مخزنی ممنوع است مگر با اجازه وزارت نیرو» و «تبصره ۴ - وزارت نیرو در صورتی که اعیانی های موجود در بستر و حریم انهار و رودخانه ها و کانال های عمومی و مسیل ها و مرداب و برکه های طبیعی را برای امور مربوط به آب یا برق مزاحم تشخیص دهد به مالک یا متصرف اعلام خواهد کرد که ظرف مدت معینی در تخلیه و قلع اعیانی اقدام کند و در صورت استنکاف، وزارت نیرو با اجازه و نظارت دادستان یا نماینده او اقدام به تخلیه و قلع خواهد کرد».

۳- به موجب بند «ح» ماده (۱) آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه ها، انهار، مسیل ها، مرداب ها، برکه های طبیعی و شبکه های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (مصوب ۱۳۷۹)، «بستر: آن قسمت از رودخانه، نهر یا مسیل است که در هر محل با توجه به آمار هیدرولوژیک و داغاب و حداکثر طغیان با دوره برگشت ۲۵ ساله به وسیله وزارت نیرو یا شرکت های آب منطقه ای تعیین می شود».

۴- به موجب ماده (۳) قانون جامع حدنگار (کاداستر) کشور (مصوب ۱۳۹۳)، «سازمان ثبت اسناد و املاک کشور [مکلف است ظرف مدت پنج سال از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، حدنگاری را به نحوی به انجام برساند که موقعیت و حدود کلیه املاک و اراضی داخل محدوده مرزهای جغرافیایی کشور اعم از دولتی و غیردولتی و همچنین موقعیت و حدود کلیه کوه ها، مراتع، جنگل ها، دریاها، دریاچه ها، تالاب ها، اراضی مستحذت ساحلی، مسیل های دایر و متروکه و جزایر کشور، مشخص و تثبیت شود و امکان بهره برداری از نقشه ها و سایر اطلاعات توصیفی و ثبتی کلیه املاک و اراضی کشور به صورت نقشه و اسناد مالکیت حدنگار در نظام جامع میسر گردد، به گونه ای که هیچ نقطه ای از کشور بدون نقشه و اسناد مالکیت حدنگار نباشد» و به قرار ماده (۹) همان قانون، «کلیه دستگاه ها مکلفند تمام مستندات و اطلاعات توصیفی املاک متعلق به

تاریخ نامه: ۱۴۰۲/۰۸/۰۳

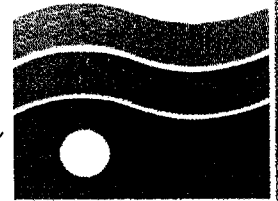
شماره داخلی: ۱۴۰۲/د/۱۱۵/۲۴۴۶۹

تاریخ ثبت صادره: ۱۴۰۲/۰۸/۰۳

شماره ثبت صادره: ۱۴۰۲/۱۱۵/۱۶۸۳۴

پیوست:

وزارت نیرو

شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران

خود یا تحت اداره خود از جمله مشخصات ثبتی، کاربری، نام بهره بردار و نقشه‌های مختصات جغرافیایی املاک مذکور را با رعایت جنبه‌های امنیتی حداکثر ظرف مدت دو سال از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون تهیه نموده و جهت صدور سند مالکیت حدنگار در اختیار سازمان قرار دهند».

ب) استدلالات حقوقی

۵- بدیهی است بستر رودخانه‌ها به تبع آبی که در آن وجود داشته یا دارد، اعتبار پیدا می‌کند و بدون توجه به آن، اساساً فاقد معنی و سالبه به انتفاء موضوع خواهد بود. با توجه به قوانین و مقررات فوق الذکر، مدیریت و اداره کلیه منابع آبی در حیطه وظایف و اختیارات وزارت نیرو است؛ لذا به استناد قاعده فقهی «اذن در شیء، اذن در لوازم آن است»، مدیریت و اداره بستر رودخانه‌ها نیز جزو اختیارات و وظایف وزارت نیرو است. کما اینکه در طول سالیان متمادی از زمان تصویب قانون آب و نحوه ملی شدن آن (مصوب ۱۳۴۷) تاکنون، هیچ خدشه‌ای به این اختیارات و وظایف از سوی قانونگذار یا سایر مبادی اجرایی، نظارتی و قضایی وارد نشده است.

۶- **مشترکات**، نوعی از اموال یا ثروت عمومی است که از آن عموم مردم بهره و قابلیت تملیک و تملک خصوصی ندارد و از باب شرعی و فقهی، متفاوت از انفال و احکام آن است. مشترکات از باب اداره برای مصالح عامه، در اختیار حکومت قرار گرفته است و واجد نوع خاصی از مالکیت است که شاید بتوان از آن به عنوان مالکیت اداری تعبیر نمود. عبارت «در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران»، نشان واضحی از این موضوع است؛ مضافاً که قبل از تصویب قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۱۳۶۱)، به موجب ماده (۲) قانون آب و نحوه ملی شدن آن (مصوب ۱۳۴۷) که بیان می‌دارد «بستر انهار طبیعی و رودخانه‌ها اعم از این که آب دائم یا فصلی داشته باشند متعلق به دولت است و پهنای آن تا حدی است که مسیر رودخانه یا نهر را در حداکثر طغیان معمولی نشان دهد و همچنین است ساحل دریاها و دریاچه‌ها طبق قانون اراضی ساحلی مصوب ۱۳۴۶/۰۵/۲۵)، بستر رودخانه‌ها در مالکیت یا تعلق دولت بود.

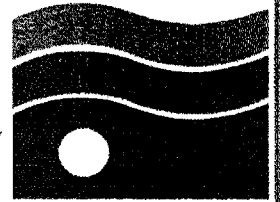
۷- در باب عبارت «دولت جمهوری اسلامی ایران» مندرج در اسناد صادره برای بستر رودخانه‌ها باید توجه داشت که طبق موازین حقوقی-سیاسی، مفهوم دولت (State) به کلیتی مشتمل بر مردمی که در سرزمینی معین و تحت حاکمیت خاصی سکونت دارند، اطلاق می‌گردد که در نظام سیاسی-حقوقی ایران، از آن به عنوان دولت جمهوری اسلامی ایران یا حکومت جمهوری اسلامی ایران یا نظام جمهوری اسلامی ایران نام برده می‌شود و مفهومی فراتر از قوه مجریه (Executive) دارد.

ج) جمع بندی

تاریخ نامه: ۱۴۰۲/۰۸/۰۳
شماره داخلی: ۱۴۰۲/۱۱۵/۲۴۴۶۹
تاریخ ثبت صادره: ۱۴۰۲/۰۸/۰۳
شماره ثبت صادره: ۱۴۰۲/۱۱۵/۱۶۸۳۴
پیوست:

وزارت نیرو

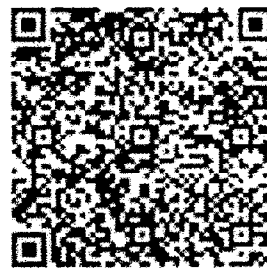

شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران

تخصصی و هیأت عمومی در ابطال و عدم ابطال مصوبات موضوع بند (۱) ماده (۱۲) این قانون، در رسیدگی و تصمیم گیری مراجع قضایی و اداری، معتبر و ملاک عمل است»، مؤید تجویز و لزوم صدور بستر رودخانه ها به نام دولت جمهوری اسلامی ایران به نمایندگی وزارت نیرو می باشد.

حسین زمانی

مدیرکل دفتر حقوقی

رونوشت :

جناب آقای مهندس جوانبخت، معاون محترم وزیر در امور آب و آبفا و مدیرعامل شرکت مدیریت منابع آب ایران مزید استحضار
جناب آقای دکتر حیدری، معاون محترم مالی، حقوقی و مجلس وزارت نیرو مزید استحضار
معاونان محترم شرکت، برای استحضار
رؤسای محترم حوضه های آبریز، برای استحضار
مدیران کل محترم دفاتر مستقل و تخصصی، برای استحضار
مدیران عامل محترم شرکت های آب منطقه ای استان ها، شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان و شرکت توسعه منابع آب و نیروی
ایران برای استحضار